

Beroepsidentiteit in levensbeschouwelijk perspectief

Sol-identiteitsbegeleiders heeft meegewerkt aan een DVD van het IKO. Het is een instrument om de beroepsidentiteit van de leerkracht in het bijzonder onderwijs te ontwikkelen of te versterken.

Professionalisering

Al enkele jaren wordt er in het basisonderwijs gewerkt met de SBL-competenties van leerkrachten. Met deze zeven competenties worden de kennis en vaardigheden van leerkrachten beschreven. Ze vormen het kader van de professionele ontwikkeling van de leerkracht.

Professionalisering gaat echter verder dan het ontwikkelen van kennis en vaardigheden. In de omgang met kinderen, collega's en ouders speelt de eigen persoonlijkheid van de leerkracht een grote rol: 'Leraar, wie ben je?'¹ Leerkrachten lopen aan tegen inhoudelijke vragen en dilemma's, die te maken hebben met de eigen opvattingen en verwachtingen van de leerkracht en de school.

Hoe kun je juist met deze persoonlijke opvattingen en waarden professioneel omgaan?

Onderwijsfragmenten op DVD

Het IKO² heeft een DVD ontwikkeld met een multimediaal leermiddel. Het bestaat uit zeven videofragmenten van herkenbare situaties uit het basisonderwijs. Bij ieder fragment worden diverse denk- en doeopdrachten aangeboden om leerkrachten uit te dagen wat dieper en breder te reflecteren op hun handelen.

de verrassende leerling

de school als gemeenschap

een goed gesprek

hollen en stilstaan

Er wordt gevraagd naar opvattingen, waarden en normen, idealen en inspiratie, zodat duidelijk wordt of en hoe deze samenhangen met pedagogische, onderwijskundige en ook levensbeschouwelijke visies. Wanneer leerkrachten op

¹ Dit is de titel van een publicatie over de existentiële en morele bekwaamheid van leraren. Met bijdragen van Fred Korhagen, Geert Kelchtermans en Harry Kunneman. Luc Stevens (red), Leraar wie ben je? NIVOZ en Garant 2008.

² Het instituut katholiek onderwijs is gelieerd aan de Radboud Universiteit te Nijmegen: www.iko.kun.nl

deze manier met inhoudelijke vragen en dilemma's omgaan en hun opvattingen met collega's kunnen delen, ontwikkelen zij hun normatieve professionaliteit.³

Zeven herkenbare voorbeelden

Er zijn verschillende situaties gefilmd. Naast enkele situaties in de klas is er ook een oudergesprek, een teamvergadering, een overleg tussen duo-partners en zomaar een gesprekje in de koffiekamer. Ze worden hier kort beschreven.

- *Iedereen is anders.*
Leerlingen hebben verschillende achtergronden, ook levensbeschouwelijk. Hoe kun je met leerlingen in gesprek gaan over wat zij wel of niet geloven of belangrijk vinden? Is het belangrijk dat kinderen zich daarin gekend en gewaardeerd weten? Door de leerkracht of ook door elkaar? In dit fragment zie je een identiteitsbegeleidster met kinderen in gesprek.
- *Het zonnetje van de klas.*
Een veilige leeromgeving is belangrijk om goed te kunnen leren. Hoe kun je als leerkracht die veiligheid bieden? In het fragment het voorbeeld van een leerkracht die werkt met deugden. Deugden zijn innerlijke kwaliteiten, die je kunt ontwikkelen.
- *Verhalen voor het leven*
Bij het vak godsdienst/levensbeschouwing worden veel verhalen verteld. Het zijn vaak oude verhalen, zoals verhalen uit de bijbel of de islamitische traditie. Kun je die verhalen gewoon vertellen? Kunnen en mogen kinderen er zelf betekenis aan geven? Hoe kun je dat bevorderen, zonder je eigen interpretatie op te dringen? In het fragment zie je hoe leerlingen in groepjes aan het werk gaan.

---

³ Niels Brouwer onderzocht het gebruik van digitale video en multimedia bij het leren door leraren. Zie Niels Brouwer, Verbeelden van onderwijsbekwaamheid, 2007. [Hier](#) te vinden op internet.

Hierin noemt hij ook het interessante 'Cognitieve Ontwikkelingsproces Model' van Chan (2003). Dit model beschrijft wat er allemaal in hoofden van leerkrachten kan gebeuren, als zij naar lessen op video kijken. Bij het kijken geven zij als het ware inwendig antwoord de volgende vragen (79-80):

- Begrijp ik wat hier gebeurt? ("Comprehension");
- Ben ik het hiermee eens of niet? ("Acceptance vs. Rejection");
- Vind ik dit waardevol om te doen? ("Connection");
- Wil ik dit ook doen? Zo ja, hoe kan ik dit doen? ("Desire to act").

- *De verrassende leerling*
Bij de organisatie van het onderwijs horen ook de leerlingvolgsystemen. Zij helpen je om een leerling te leren kennen. Maar hoe goed ken je je leerlingen echt? Twee leerkrachten overleggen over een leerling, die zij heel verschillend ervaren.
- *School als gemeenschap*
Wat betekent het voor de teamleden als een school een gemeenschap wil zijn? Hoe ga je dan om met onderlinge verschillen? Wat houdt het in om opvattingen, waarden en inspiratie te delen? Een directeur vertelt hoe zij dat in haar team stimuleert en geeft een kijkje in een teamvergadering.
- *Een goed gesprek*
We zien hier een tienminutengesprekje met de ouders van Karlijn. Ouders en leerkracht hebben een verschillend beeld van het meisje. En ze verschillen van mening over de aanpak. Hoe bevorder je een open en constructief gesprek?
- *Hollen en stilstaan*
Twee leerkrachten praten over de werkdruk die ze ervaren. Ze gaan heel verschillend om met de veranderingen in het onderwijs en alles 'wat er nog bij komt'. Hoe houden ze hun motivatie levend? Hoe blijf je geïnspireerd?

Eigen situaties bespreken

De zeven videofragmenten zijn bedoeld om reactie en discussie uit te lokken. Het zijn dus eerder 'triggers' dan 'good practices'. Nadat (enkele van) deze voorbeelden besproken zijn, bijvoorbeeld in een intervisiegroep, kunnen leerkrachten hun eigen situaties en dilemma's inbrengen. Met behulp van de DVD hebben zij ervaren hoe zij nu ook hun eigen onderwijssituaties kunnen analyseren en bespreken. Daarvoor is het natuurlijk mogelijk om ook die eigen praktijk op video vast te leggen, maar noodzakelijk is dat niet.

Meer informatie

Momenteel wordt er met dit leermiddel ervaring opgedaan op verschillende Pabo's. Daarnaast wordt onderzocht hoe het door scholen en schoolmanagement ingezet kan worden in het professionaliseringsbeleid. Wilt u meer informatie of een oriënterend gesprek hierover, neem dan contact op met uw identiteitsbegeleider of rechtstreeks met ondergetekende.

Emmanuel Gerritsen
Tel. 0485-316347
Sol-EGerritsen@hetnet.nl

